

Računalniške komunikacije

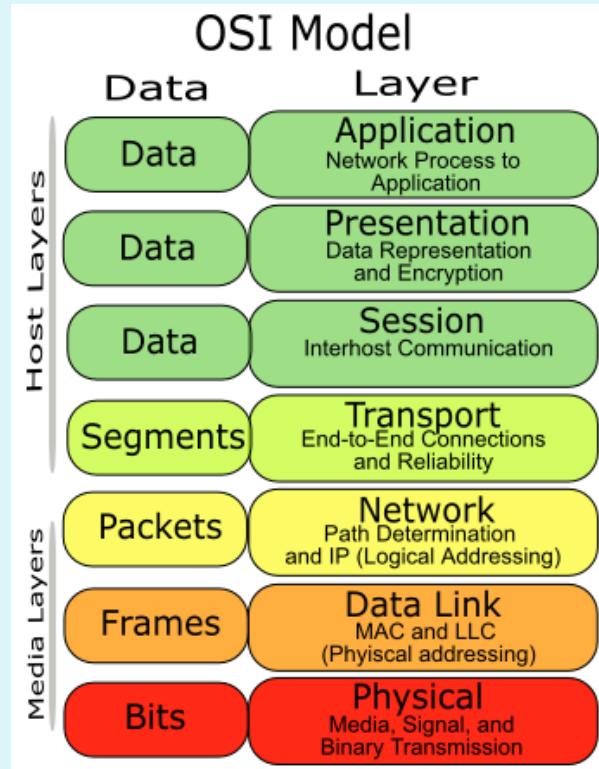
2020/21

transportna plast
storitve, multipleksiranje,
protokol UDP, konstrukcija TCP, potrjevanje

Pridobljeno znanje s prejšnjih predavanj

- **protokol IPv6**
  - **motivacija za uvedbo**
    - večji naslovni prostor (128-bitni naslovi)
    - hitrejše usmerjanje (fiksna glava paketa, ukinitev opcij fragmentacije in kontrolne vsote)
    - zagotavljanje kakovosti storitev (oznaka za vrsto toka)
  - **prehodni mehanizmi**
    - dvojni sklad (uporaba odgovorov DNS strežnikov za identifikacijo IPv6, izguba oznake toka pri konverziji IPv6->IPv4)
    - tuneliranje (enkapsulacija IPv6 v IPv4)
- **usmerjanje**
  - pojmi: cena povezave, najcenejša pot
  - **centralizirani algoritmi** (gradijo drevo najkrajših poti)
  - **decentralizirani (podazdeljeni) algoritmi** (usmerjanje z vektorji razdalj)
    - posredovalne tabele se računajo iterativno z minimizacijo vsote cene do sosedja in ocenjene cene sosedove razdalje do cilja
    - principa: good news travel fast, bad news travel slow

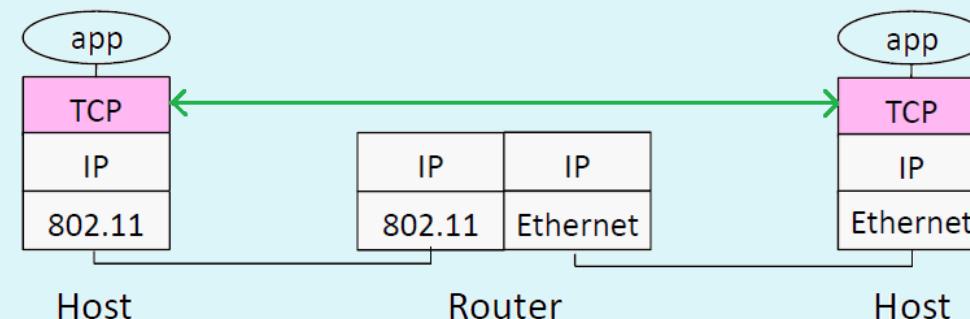
Transportna plast

Naloge transportne plasti:

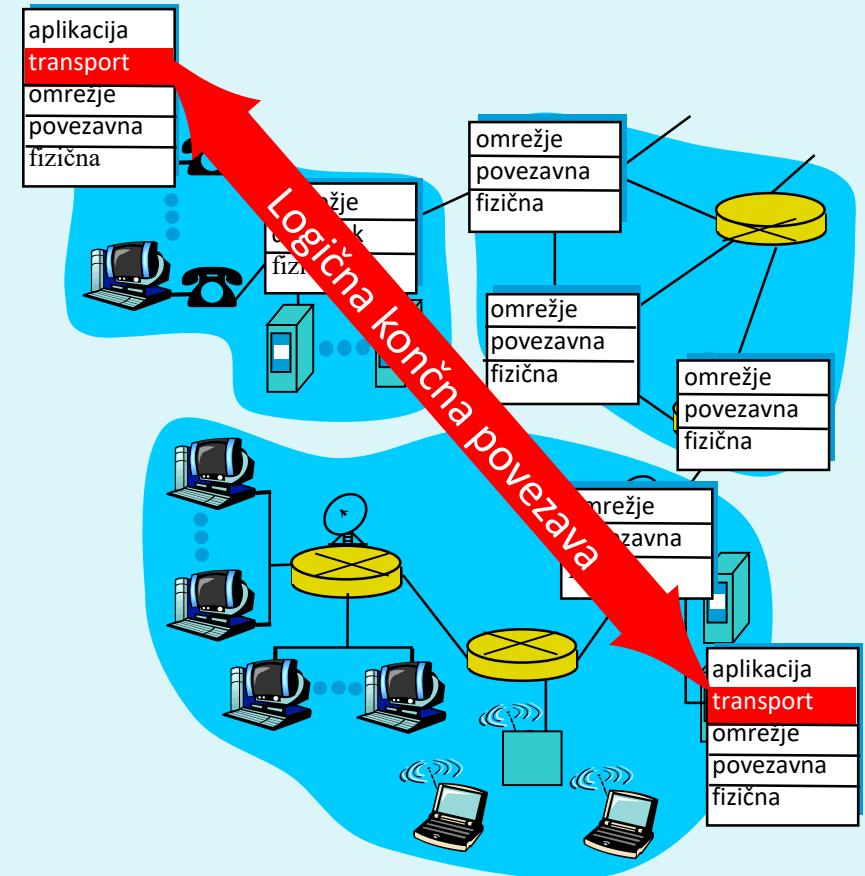
- povezovanje dveh oddaljenih **procesov**
- multipleksiranje/demultipleksiranje komunikacije med procesi
- zanesljiv prenos podatkov
- kontrola pretoka in zasičenja

TCP: segment
UDP: datagram

Storitve transportne plasti

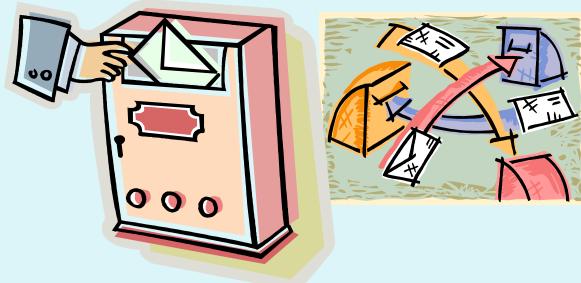
- Logična komunikacija med aplikacijskimi procesi
  - **pošiljatelj**: sporočilo razbije v SEGMENTE in jih posreduje v enkapsulacijo omrežni plasti
  - **prejemnik**: dekapsulira segmente iz paketov, sestavljene segmente združi v sporočila in jih posreduje aplikacijski plasti
- Protokola TCP in UDP

Analogija

Ana

Eva

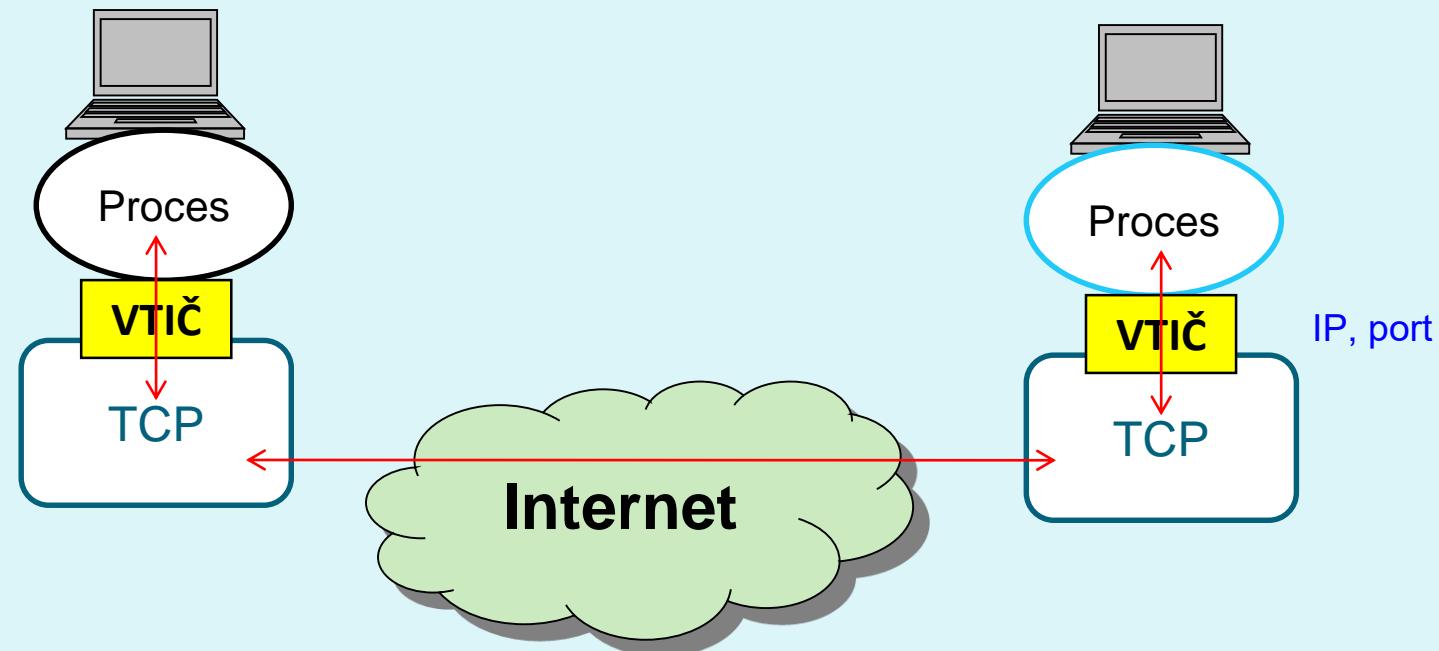
končni sistem = hiša
proces = otrok
aplikacijsko sporočilo = pismo
transportni protokol = Ana in Eva
omrežna plast = storitev pošte

Storitve transportne plasti

- **razlika** med omrežno in transportno plastjo
  - omrežna plast: logična povezava med *končnimi sistemi*
  - transportna plast: logična povezava med *procesi*
- **storitve** transportne plasti:
  1. so **omejene** s storitvami nižje (t. j. omrežne) plasti.
    - *analogija - kako sta Ana in Eva omejeni?*
  2. vsak transportni protokol lahko **zagotavlja svojo množico storitev**
analogija: kaj, če namesto Ane in Eve dostavljata Katja in Luka?
    - TCP: zanesljiva, povezavna storitev, ima nadzor zamašitev
    - UDP: best-effort (nezanesljiva), nepovezavna storitev
  3. v Internetu nimamo naslednjih storitev: zagotovljen čas dostave, zagotovljena pasovna širina

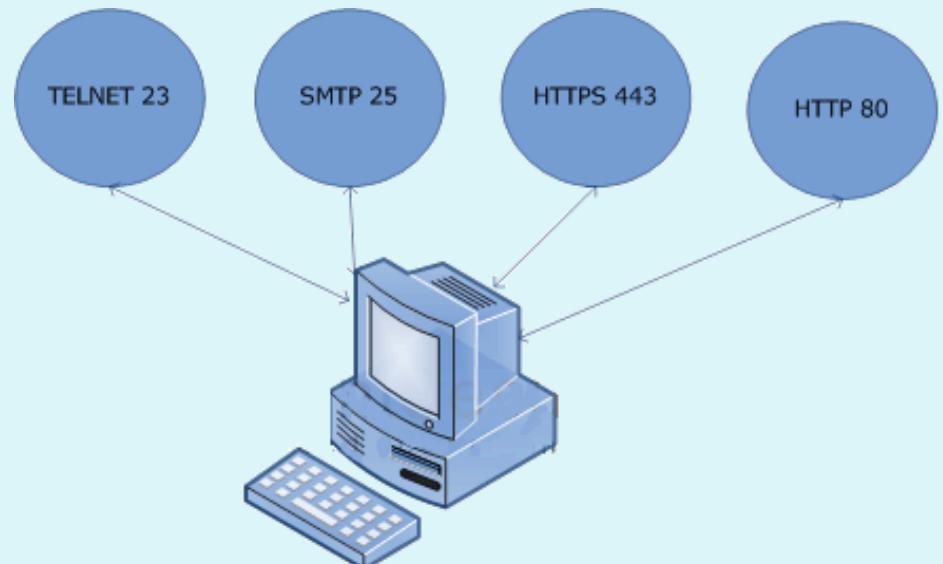
Kako komunicirati s procesom (aplikacijo)?

- vsak proces (~ aplikacija) ima vstopno točko, ki jo imenujemo vtič (socket)
- vtič je **vmesnik** med aplikacijsko in transportno plastjo
- če na končnem sistemu teče več procesov, ima vsak od njih svoj vtič
- preko vtiča proces **sprejema in oddaja sporočila v omrežje**

Kako nasloviti proces na drugi strani?

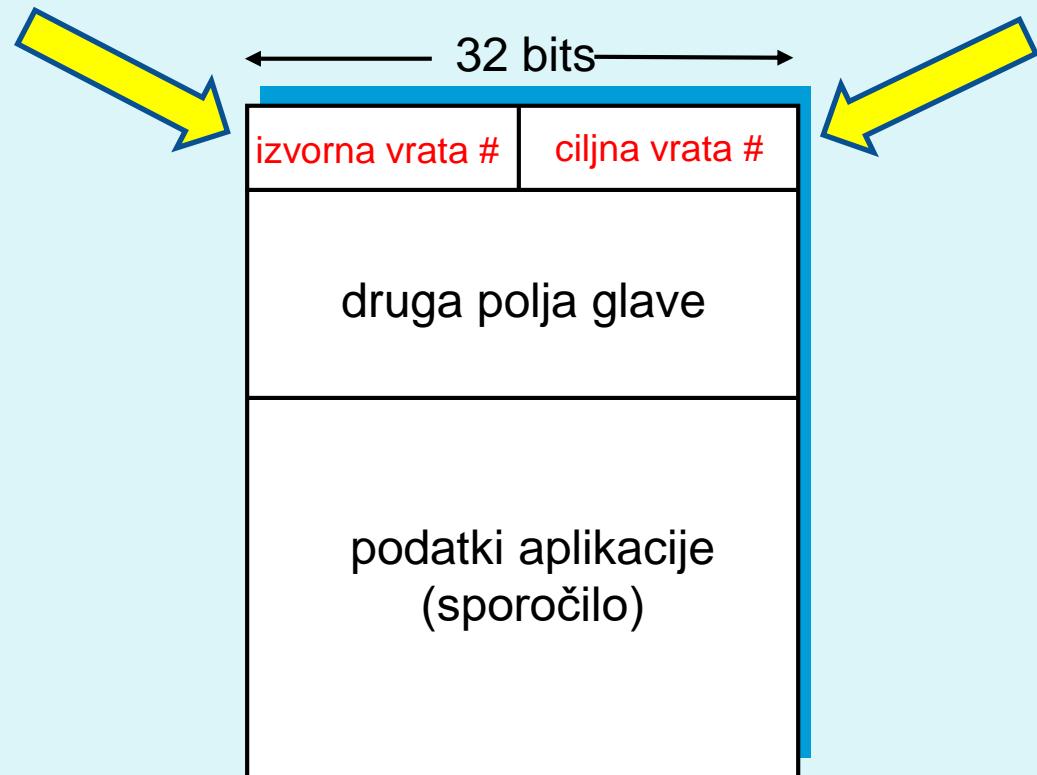
- za naslovitev vtiča potrebujemo:
  - naslov vmesnika naprave (host address): IP številka
  - naslov procesa (znotraj naprave): številka vrat ([port](#))
- znane aplikacije uporabljajo znane številke vrat 0-1023 (t.i. well-known ports), npr.
  - spletni strežnik (HTTP): 80
  - poštni strežnik (SMTP): 25
  - imenski strežnik (DNS): 53
  - oddaljen dostop (telnet): 23
  - pogovorni strežnik (IRC): 194
  - več: www.iana.org

Kako poteka demultiplexiranje?

Port je 16-bitna številka (0 - 65535)

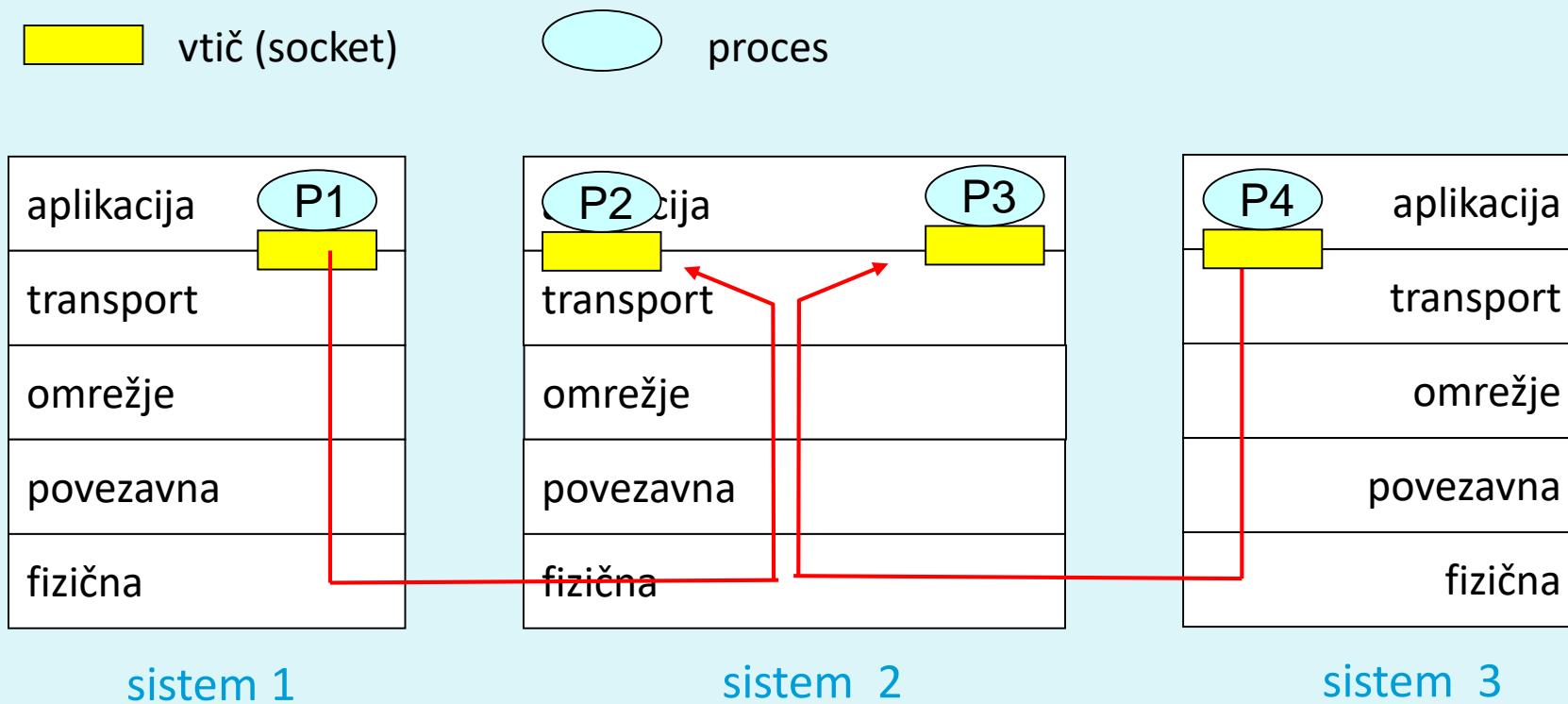
- vsak transportni segment potuje znotraj svojega paketa IP
- **transportni segment ima 16-bitna podatka:** številka vrat *izvora* (oznaka procesa, ki pošilja) in *ponora* (oznaka procesa na ciljni strani)

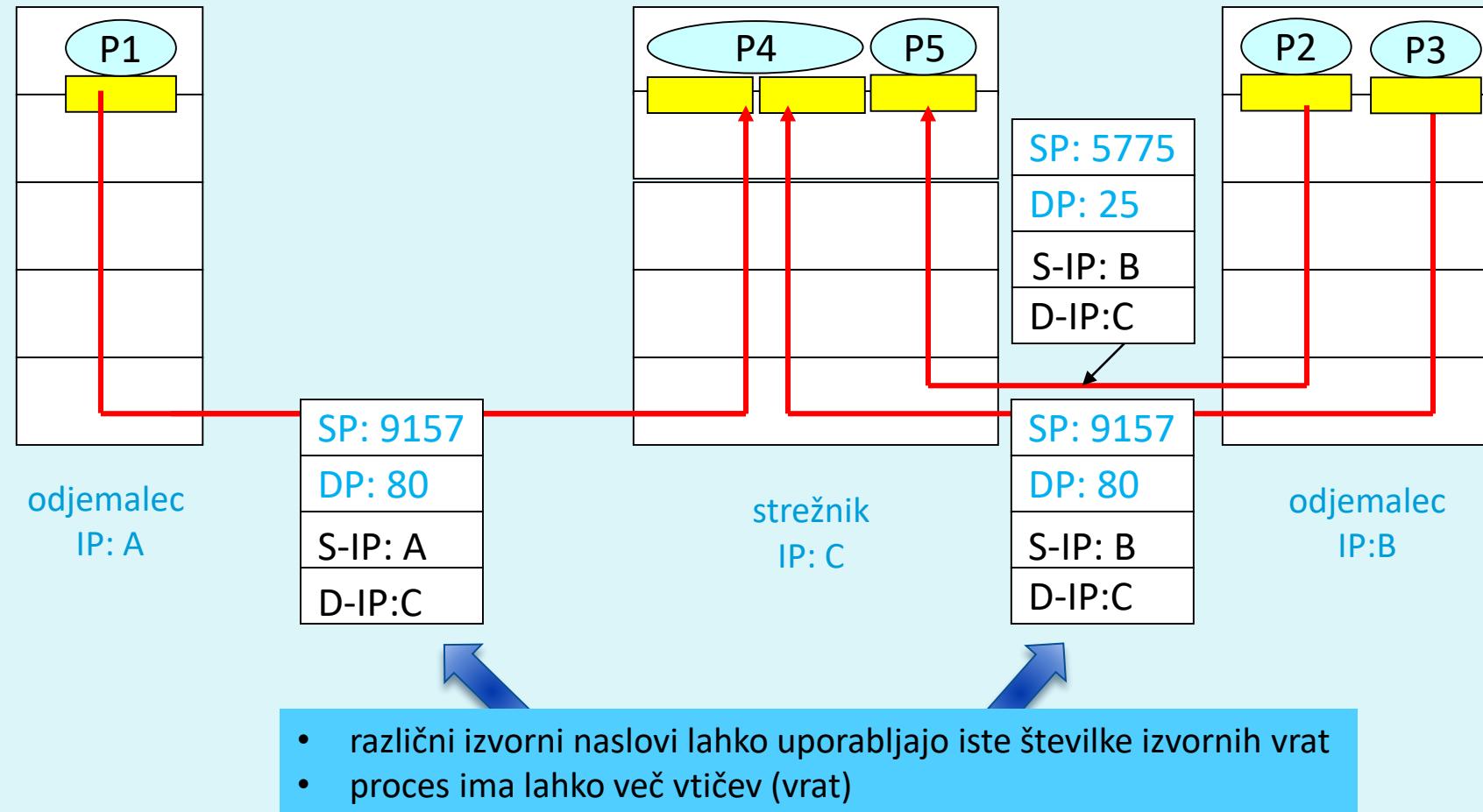
oblika segmenta TCP/
datagrama UDP

Multipleksiranje in demultipleksiranje

- **pošiljatelj:** pobira podatke z več vtičev (*socket*), opremi jih z glavo, pošlje
- **prejemnik:** segmente razdeli ustreznim vtičem

Povezavno demultiplexiranje (TCP)

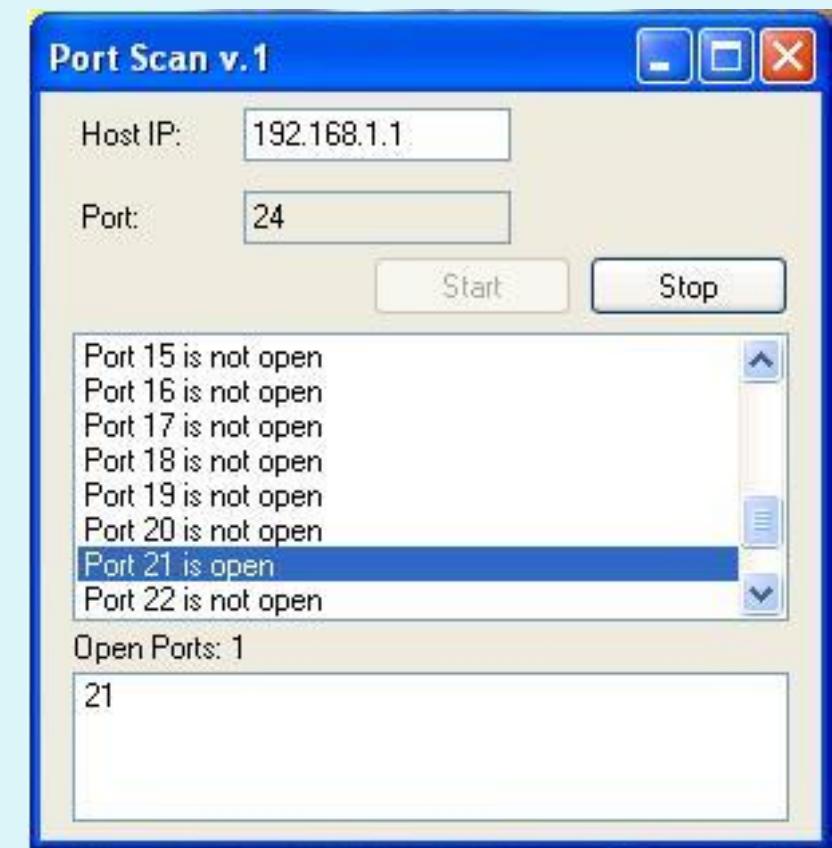

SP = source port, izvorna vrata (predstavlja naslov za odgovor)

DP = destination port, ciljna vrata (za naslavljjanje vtiča ciljnega procesa)

Varnost: Napad portscan

Napad **portscan** (pregled vrat) je namenjen pregledovanju strežnika, na katera vrata se bo odzival. S tem napadalec (ali administrator) dobi vpogled v procese, ki tečejo na strežniku. S poznavanjem šibkih točk strežniške programske opreme (npr. operacijski sistem, SQL server) lahko napadalec ogrozi delovanje sistema.

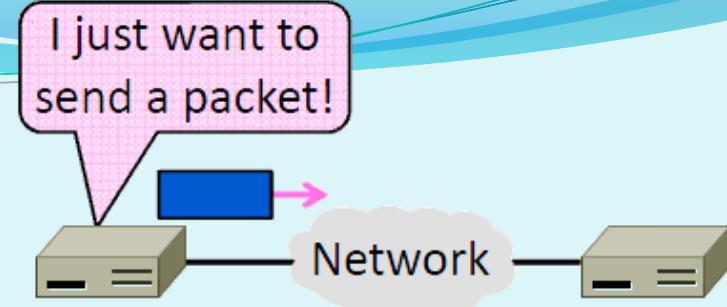

Nepovezavni transport: UDP

(User Datagram Protocol)

Storitve protokola UDP

LASTNOSTI

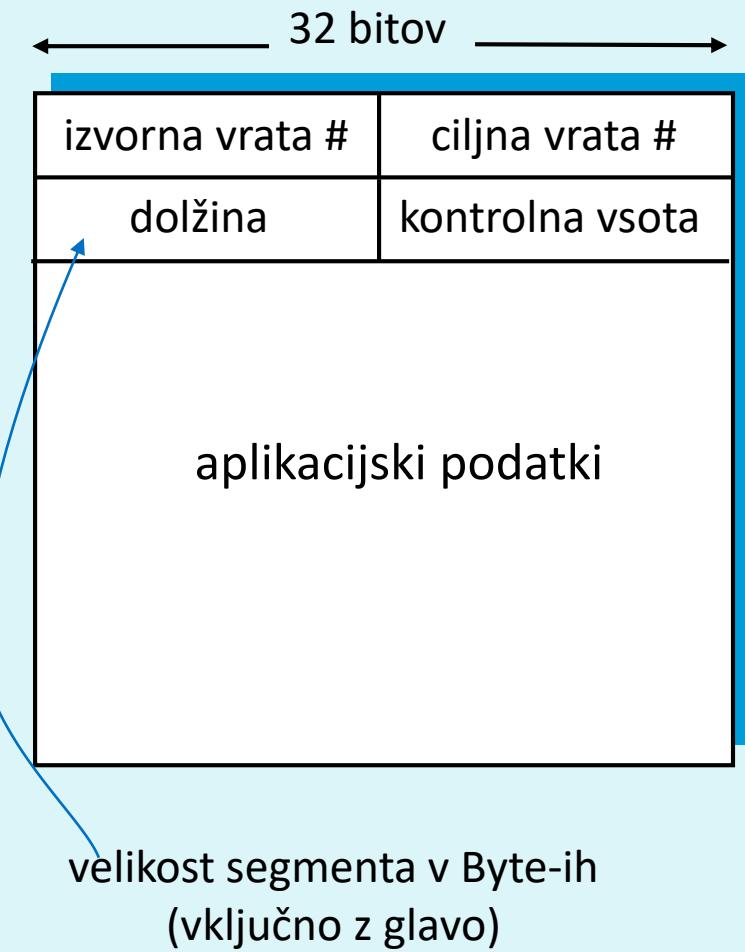
- nudi le "best-effort" storitev:
  - izgubljeni datagrami ("segmenti")
  - ne zagotavlja vrstnega reda
- nepovezaven (nima rokovanja)
- nima nadzora zamašitev

PREDNOSTI

- okleščen, najbolj osnoven prenosni protokol brez dodatkov
- hiter, učinkovit, lahek, minimalističen (ne hrani stanja o povezavi, medpomnilnikov, ni rokovanja)
- majhna glava datagrama (samo 8B), torej manj režije

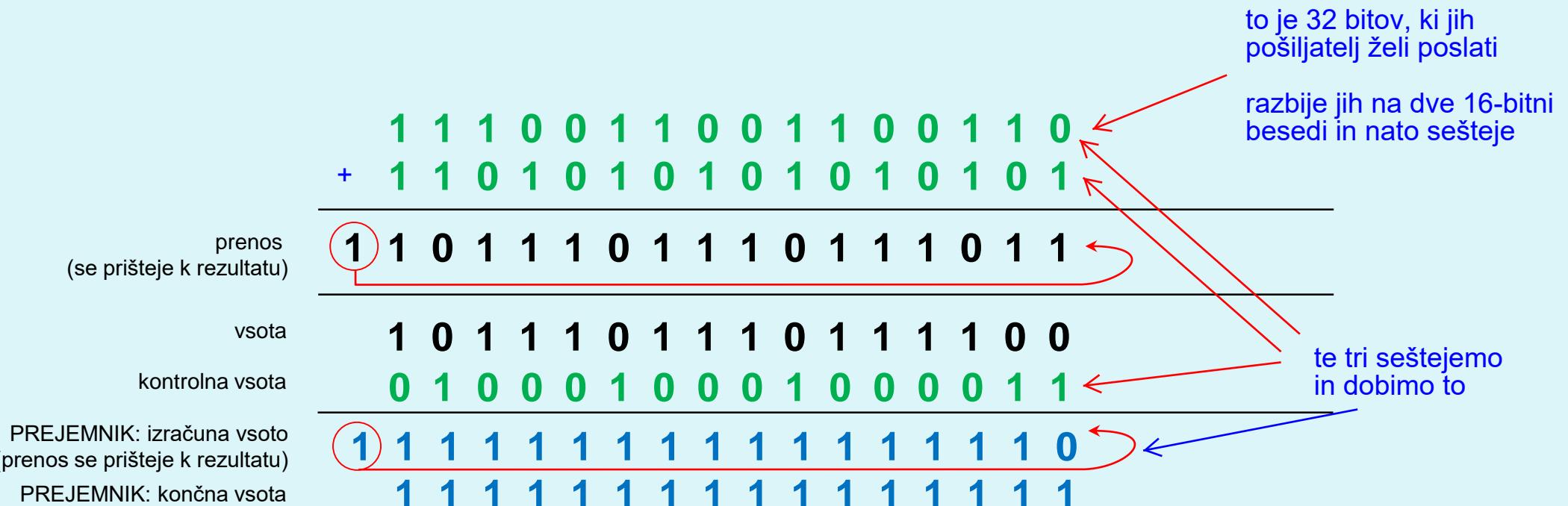
UDP datagram

- namenjen uporabi v okoljih, kjer lahko toleriramo izgube in je pomembna hitrost pošiljanja:
  - multimedija
  - DNS, SNMP (upravljanje)
  - usmerjevalni protokoli
- če pri UDP potrebujemo zanesljivost, ki je protokol ne omogoča, jo moramo zagotoviti na aplikacijski plasti

UDP: internetna kontrolna vsota

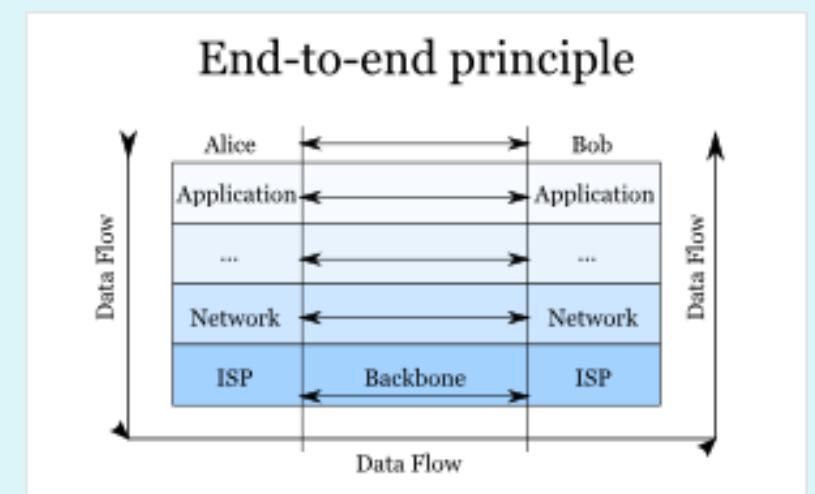
- algoritem za izračun imenujemo internetna kontrolna vsota (*Internet Checksum*):
  - pošiljatelj** sešteje 16 bitne besede in shrani eniški komplement = kontrolna vsota
  - prejemnik** sešteje 16 bitne besede skupaj s kontrolno vsoto -> dobiti mora same enice

UDP: internetna kontrolna vsota

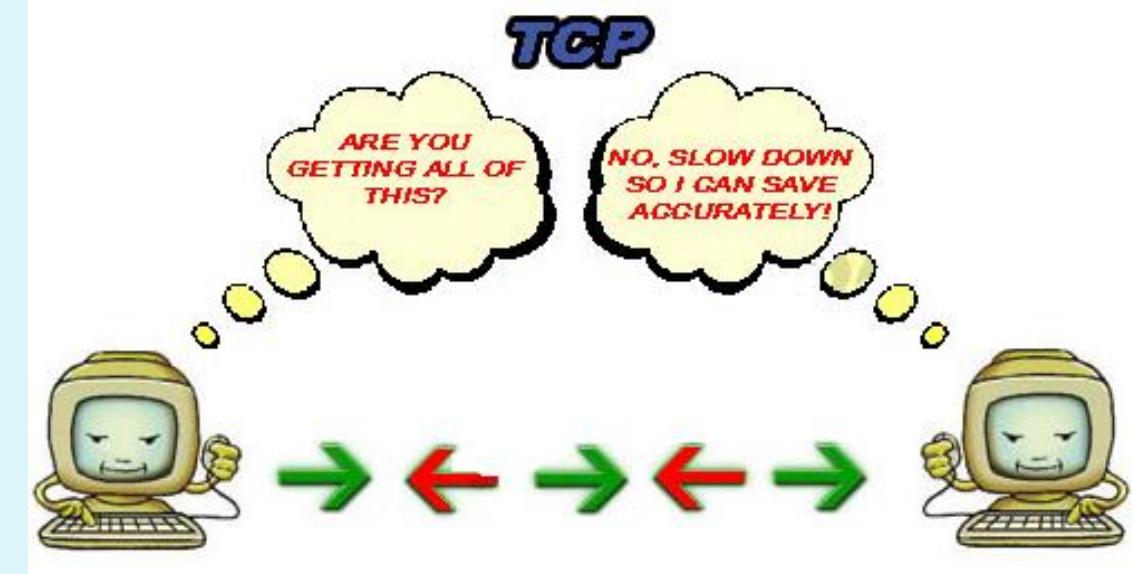
- zakaj datagram vsebuje kontrolno vsoto?

- ni zagotovila, da protokoli na drugih plasteh zagotavljajo zaznavanje in odpravljanje napak
- do napak lahko pride tudi pri **hranjenju segmenta v spominu** usmerjevalnika in ne nujno pri prenosu (prenosni protokol zagotavlja samo zaznavanje napak pri prenosu)
- UDP kontrolna vsota je namenjena preverjanju pravilnosti **med izvornim in ciljnim procesom**, ne pa pri potovanju po posameznih povezavah (t. i. princip končnih sistemov, *end-to-end argument/principle*)
- nagradno vprašanje: kje smo dosedaj že omenili *princip končnih sistemov*?

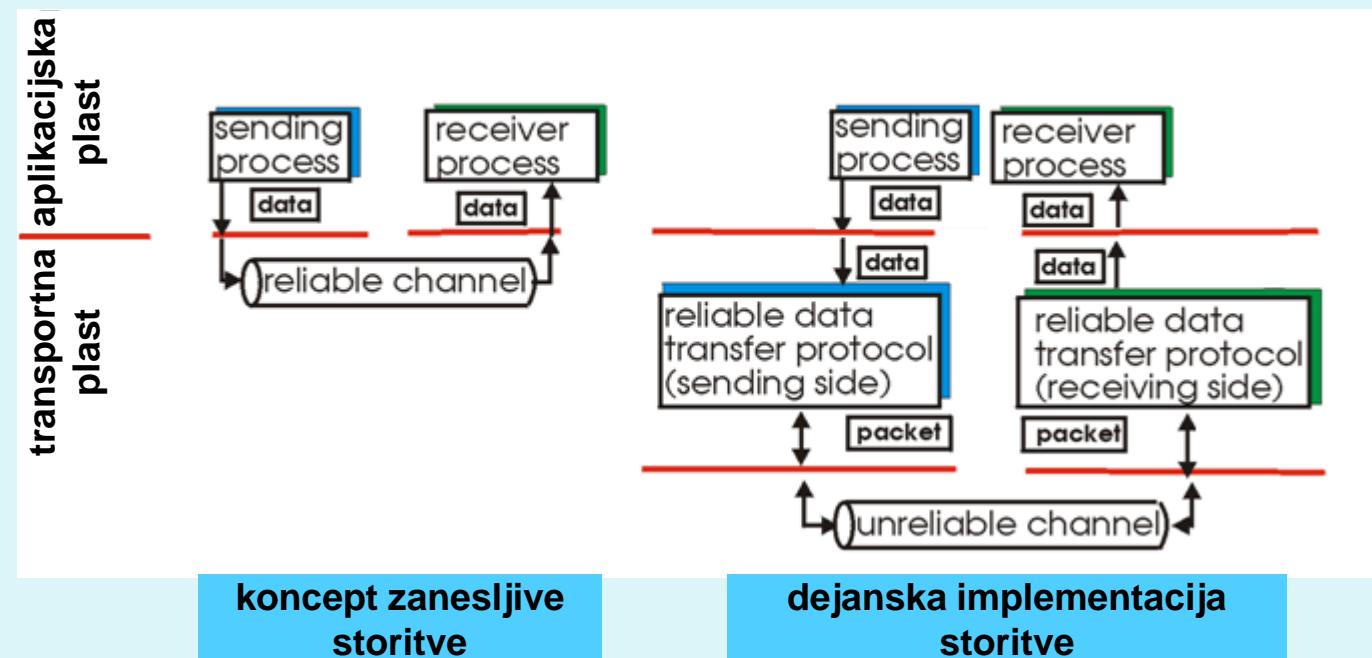
Povezavni transport: TCP

(Transfer Control Protocol)

Protokol TCP

- Potrebujemo protokol, ki zagotavlja zanesljivo dostavo z uporabo nezanesljivega kanala (!). Kaj mora tak protokol nuditi?
  - podatki se ne okvarijo (zamenjave bitov 0 <-> 1)
  - podatki se ne izgubljajo
  - podatki so dostavljeni v pravilnem zaporedju

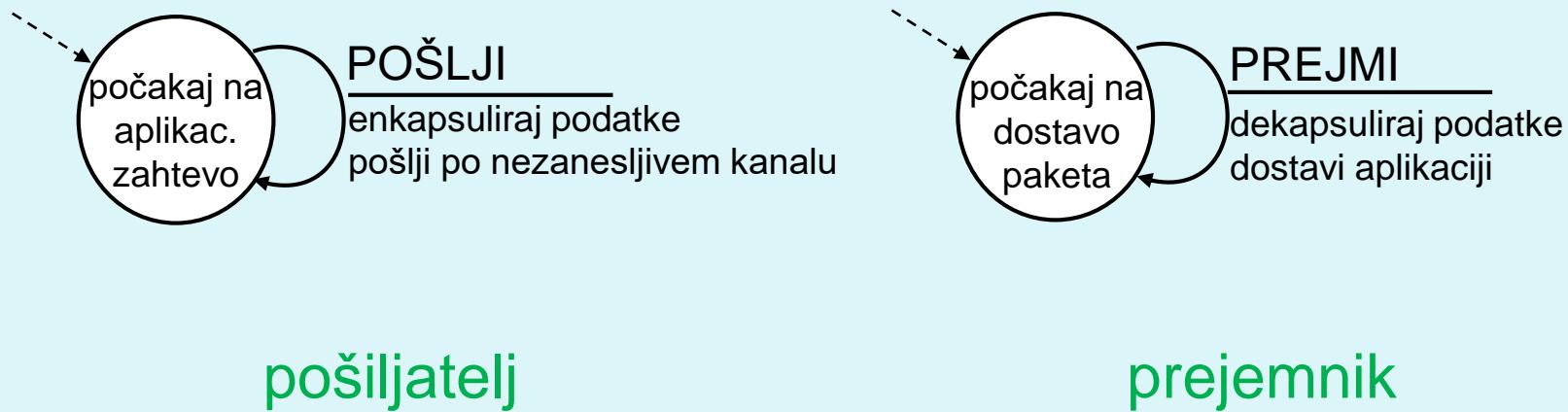

Protokol TCP

- konstruirajmo protokol, ki bo omogočal:
  - **osnovno funkcionalnost:** pošiljanje in prejemanje podatkov
  - **reševanje napak** pri prenosu (potrjevanje z ACK in NAK) acknowledgement
    - poenostavljeni potrjevanji (samo pozitivne potrditve ACK)
    - optimizirano potrjevanje (skupinsko potrjevanje paketov!)
  - **obravnavo izgubljenih** paketov (ponovno pošiljanje)
    - odpornost na izgubljene potrditve paketov

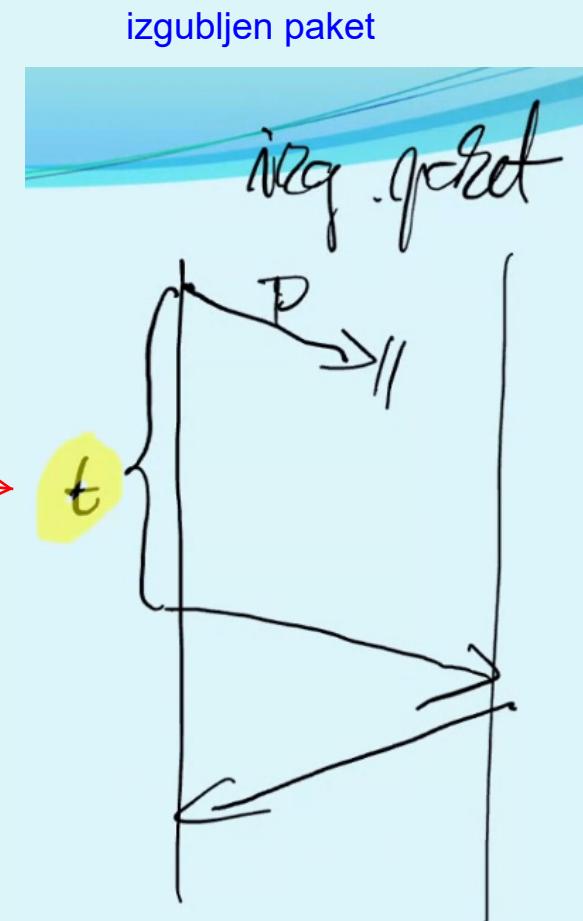
1. Enostavni protokol

- ideja: vzemimo enostavni protokol in ga nadgradimo v zanesljivega
- delovanje protokolov pošiljatelja in prejemnika predstavimo s **končnim avtomatom** (vozlišče predstavlja stanje, povezava predstavlja prehod med stanji)

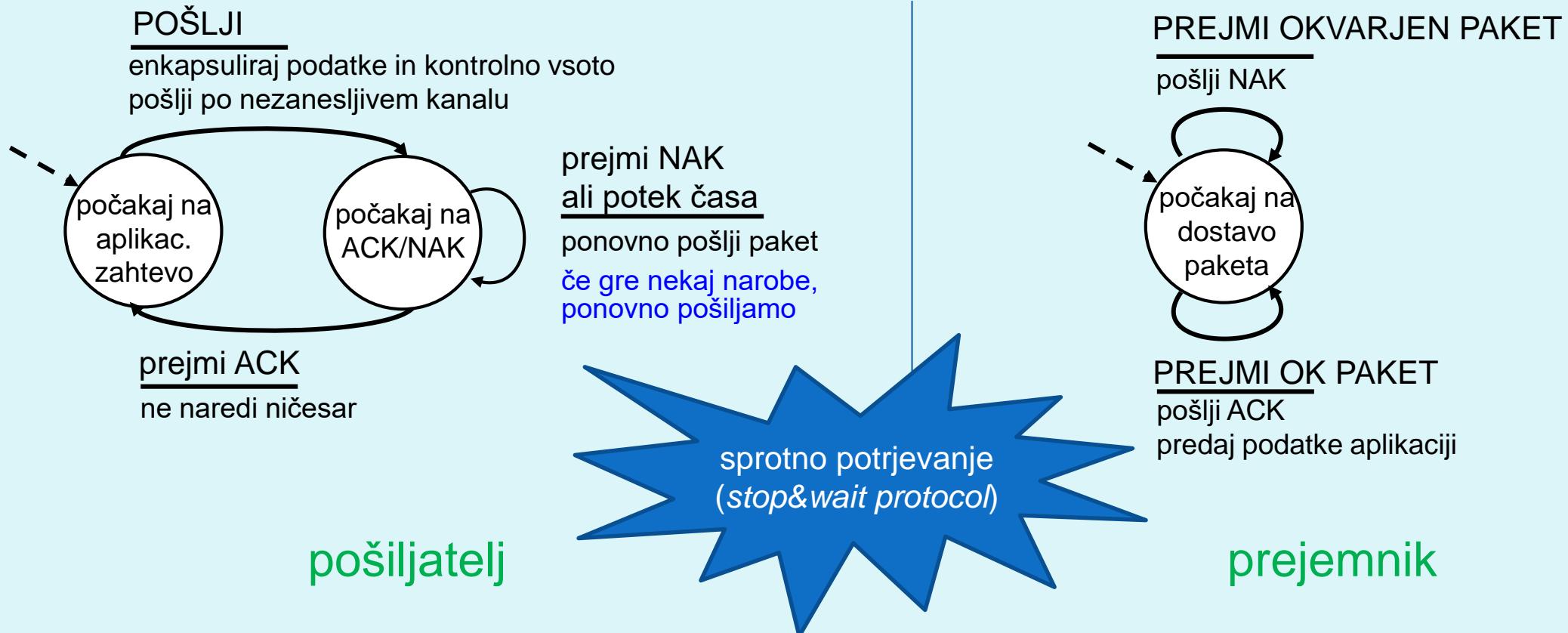

2. Reševanje iz napak pri prenosu

- vsebina paketov se lahko **okvari**, kar zaznamo s kontrolno vsoto
- dodamo funkcionalnosti:
  1. zaznavanje napak **uporabimo kontrolno vsoto**
  2. potrditve, ali je bil paket sprejet pravilno (ACK) ali nepravilno (NAK)
  3. čakanje na potrditev (časovni interval)
  4. ponovno pošiljanje ob napaki

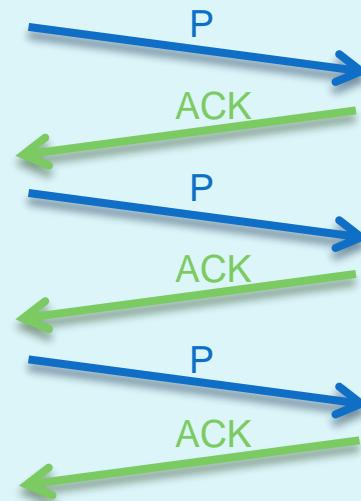

2. Reševanje iz napak pri prenosu

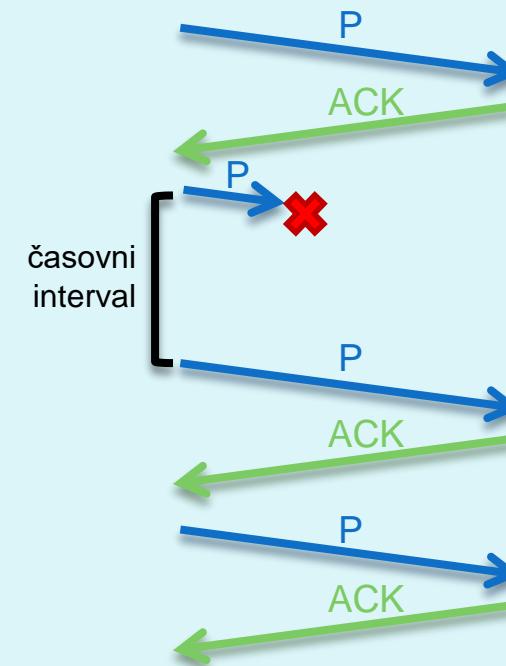

3. Izguba paketov ali potrditev

- novi problem: paketi se lahko **izgubijo** in ne pridejo do prejemnika, kar zaznamo s tem, da jih prejemnik ne potrdi
- REŠITEV: pošiljatelj **počaka določen interval časa** (potrebujemo štoparico!) na ACK in če ga ne prejme, pošlje paket ponovno

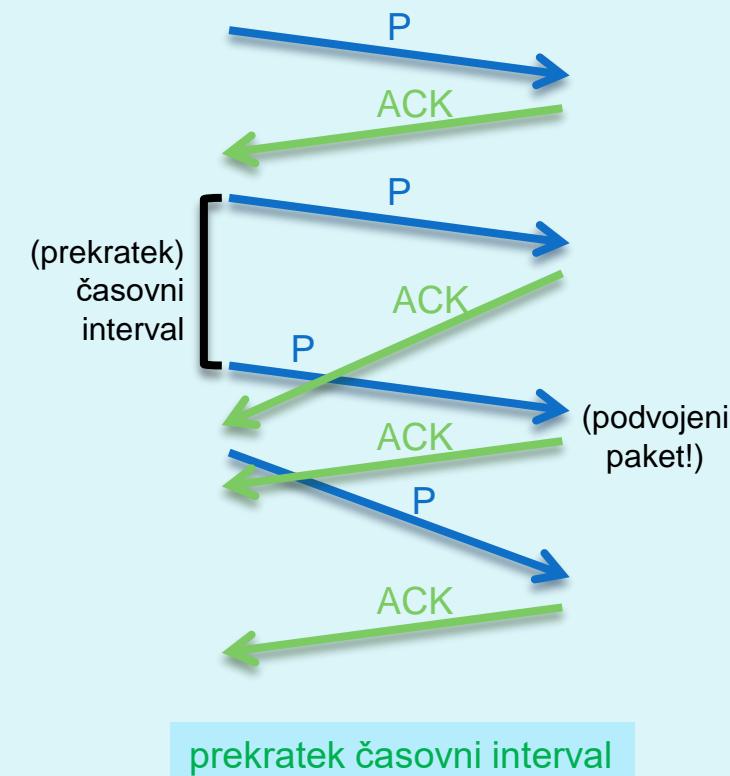
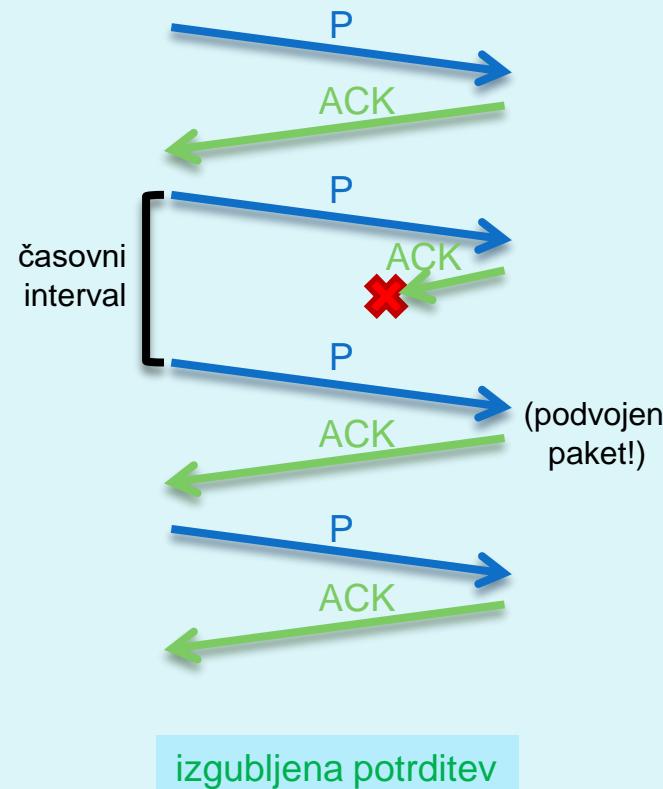
brez izgube paketa

z izgubo paketa

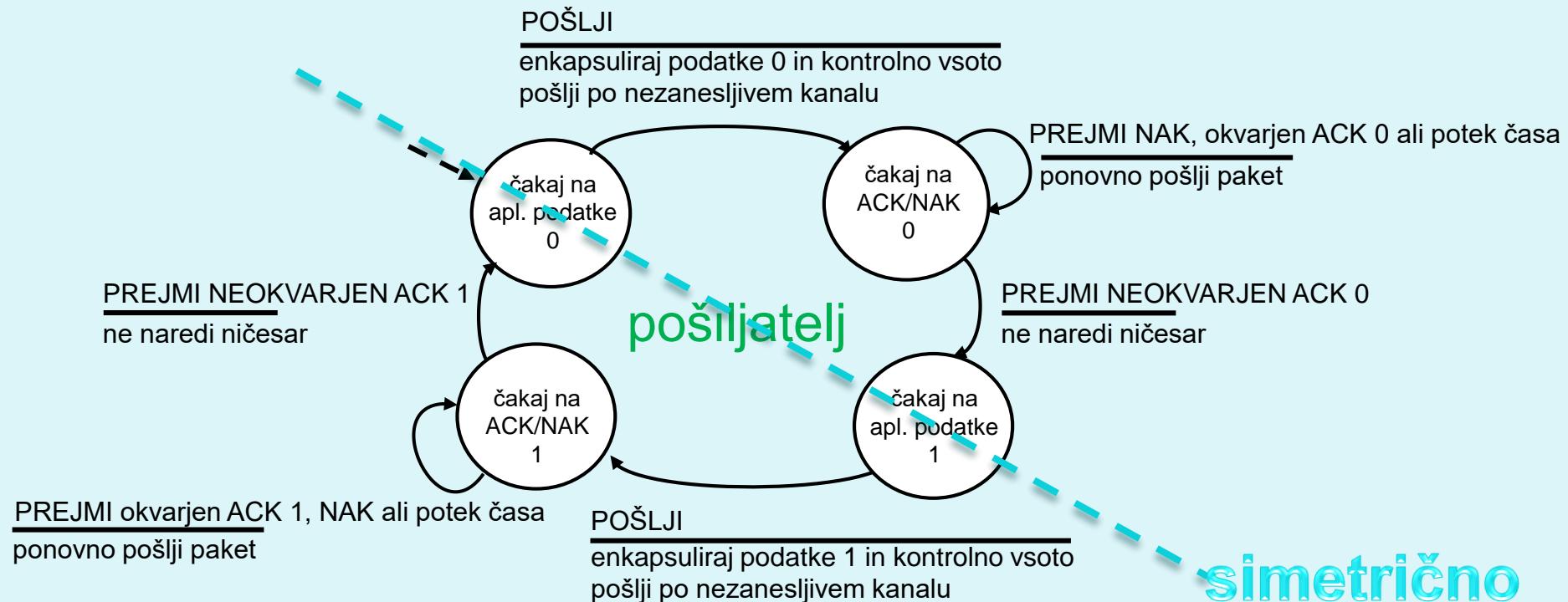
3. Izguba paketov ali potrditev

- možna je tudi **izguba potrditve** (povzroči prejetje podvojenega paketa)
- možnost **prekratkega časovnega intervala** (tudi tu pošiljatelj pošlje podvojeni paket)
- težavo rešimo s **številčenjem paketov** in zaznavanjem istih številk

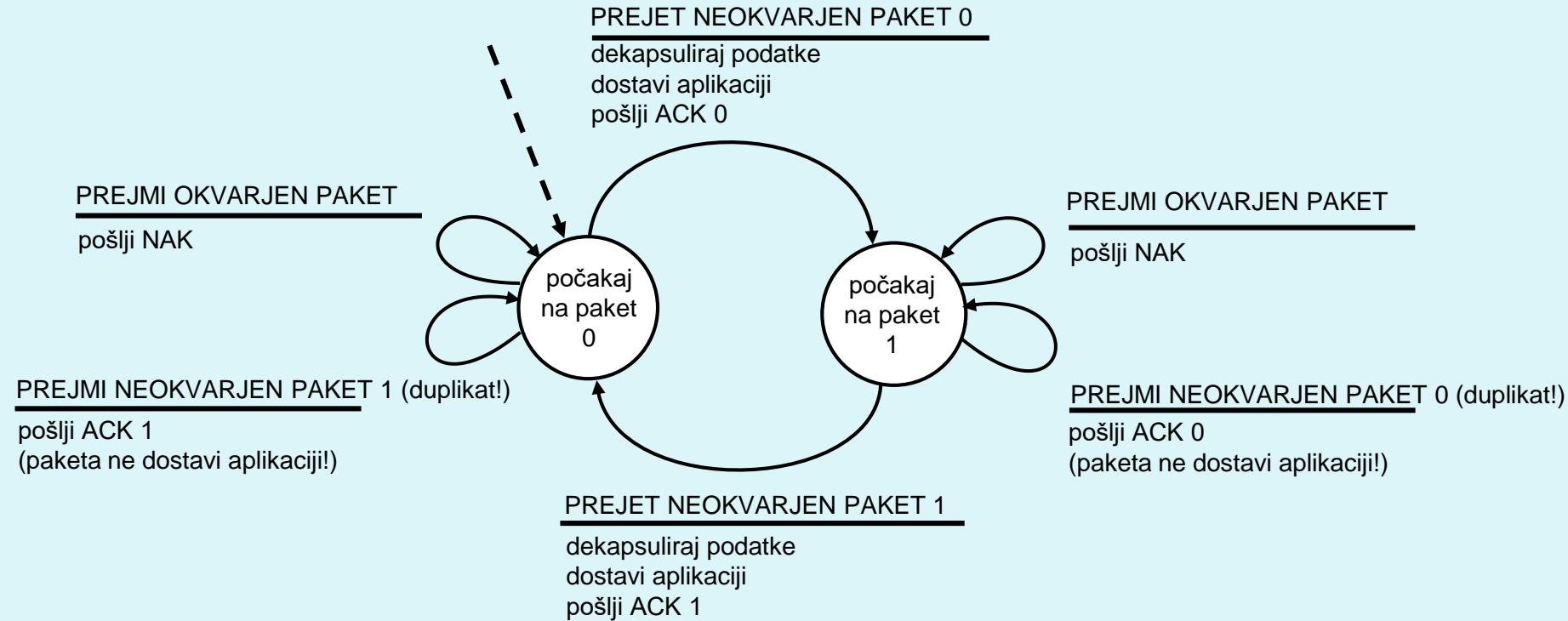

3. Izguba paketov ali potrditev

- REŠITEV: paketom dodamo zaporedne številke, s katerimi ločimo podvojene pakete

3. Izguba paketov ali potrditev

prejemnik

4. Izboljšava: posredno potrjevanje (samo ACK)

- enak učinek potrjevanja dosežemo, če uporabimo samo **ACK**, v katerega vključimo **številko segmenta**, ki ga potrjujemo,

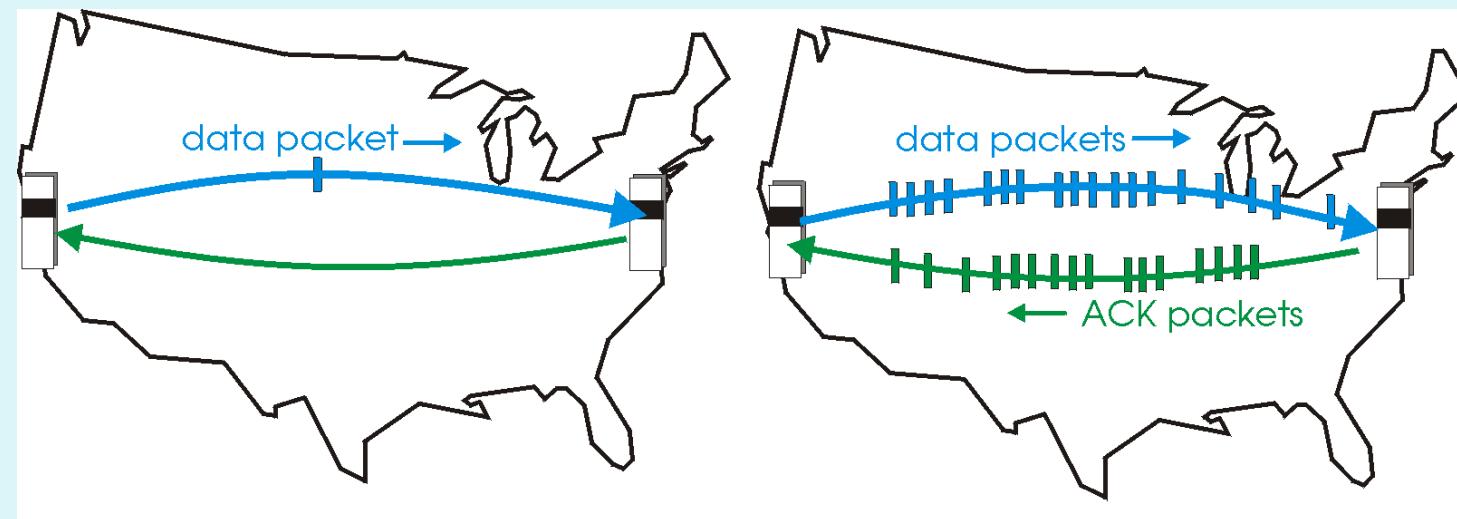
NEPOSREDNO POTRJEVANJE: uporaba ACK in NAK

POSREDNO POTRJEVANJE: uporaba samo ACK

- pri vsakem prejetem segmentu (pravilno sprejetem ali okvarjenem), prejemnik odgovori z ACK za **zadnji še uspešno prejeti segment**,
- če pošiljalatelj prejme ACK za isti segment dvakrat, to pomeni, da segment, ki je sledil, ni bil sprejet pravilno (torej enako kot NAK)

5. Reševanje neučinkovitosti sprotnega potrjevanja

- problem: pošiljatelj, ki uporablja sprotno potrjevanje (*stop&wait protocol*), mora pred oddajo naslednjega paketa čakati na potrditev prejšnjega
- ideja: namesto zaporednega pošiljanja, implementirajmo **vzporedno** oziroma **tekoče (cevovodno, pipelined) pošiljanje**

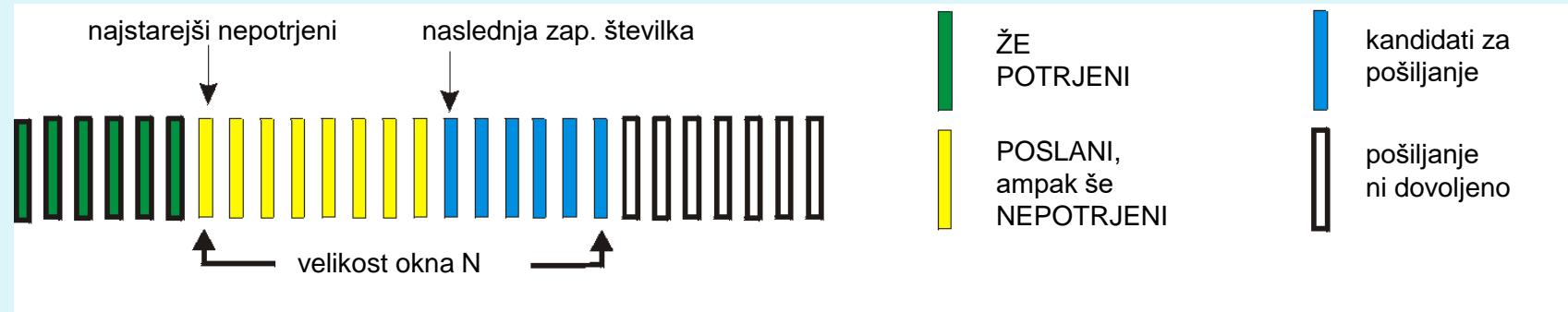
- ker lahko istočasno potuje več paketov, brez sprotnega čakanja na njihovo potrditev, je izkoriščenost kanala večja

5. Tekoče pošiljanje

- potrebujemo:
  - večji razpon števil za številčenje paketov
  - shranjevanje paketov (pomnilnik) na strani pošiljatelja in prejemnika
- poznamo dve obliki protokolov za tekoče pošiljanje
  - ponavljanje **N nepotrjenih** (*go-back-N*)
  - ponavljanje **izbranih** (*selective repeat*)

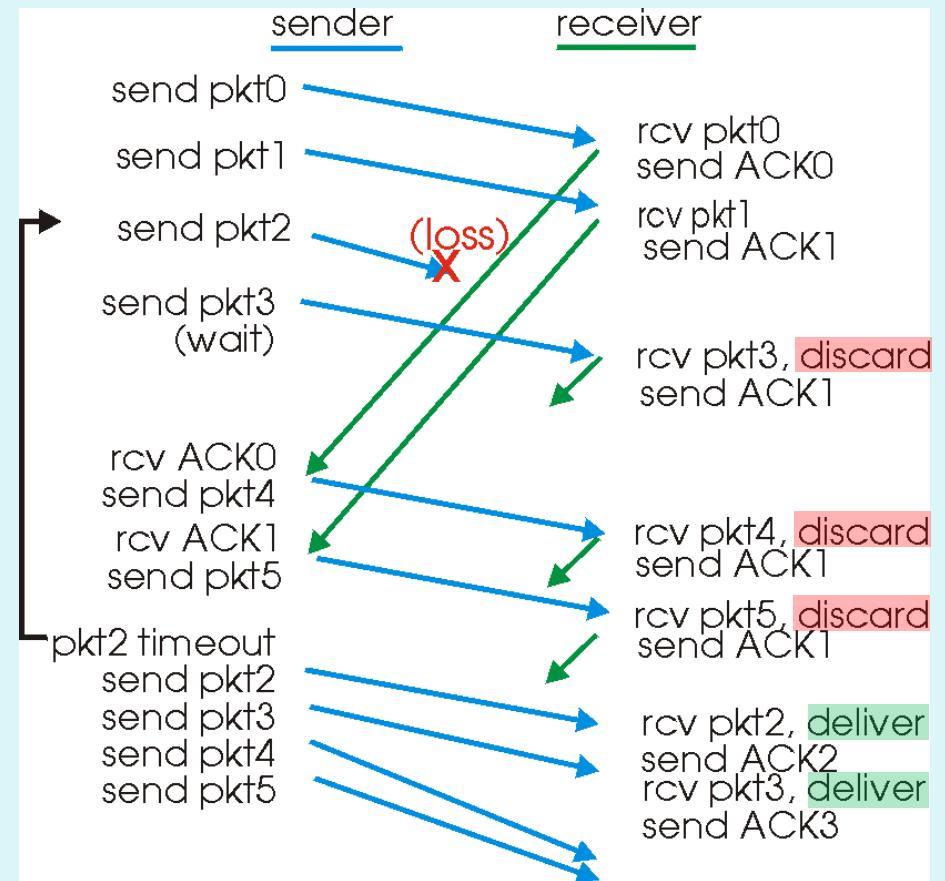
5. Tekoče pošiljanje: ponavljanje N nepotrjenih

- pošiljatelj hrani "okno" največ dovoljenih nepotrjenih paketov
  - tak protokol imenujemo tudi **protokol z drsečim oknom**
- ko prejemnik pošlje ACK(n), potrdi s tem vse pakete do vključno n
- časovna kontrola za najstarejši paket
- ko časovna kontrola poteče, pošlji vse nepotrjene pakete v oknu ponovno
- DEMO: [applet](#)

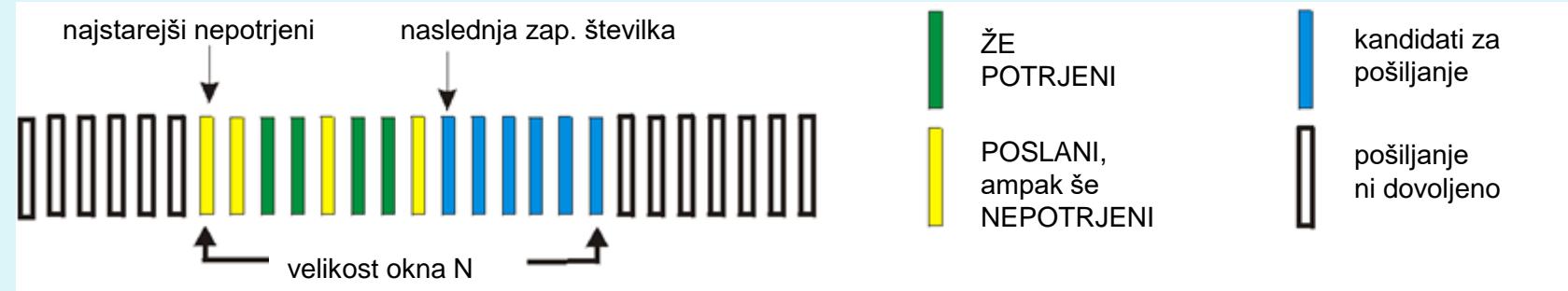
5. Tekoče pošiljanje: ponavljanje N nepotrjenih

- prejemnik lahko prejme **podvojene pakete**, ko pošiljatelj pošlje vse nepotrjene -> razpozna jih po zaporednih številkah in zavri
- prejemnik lahko prejme pakete v **napačnem vrstnem redu** -> te zavri, saj bodo poslati ponovno, ko poteče štoparica za najstarejšega

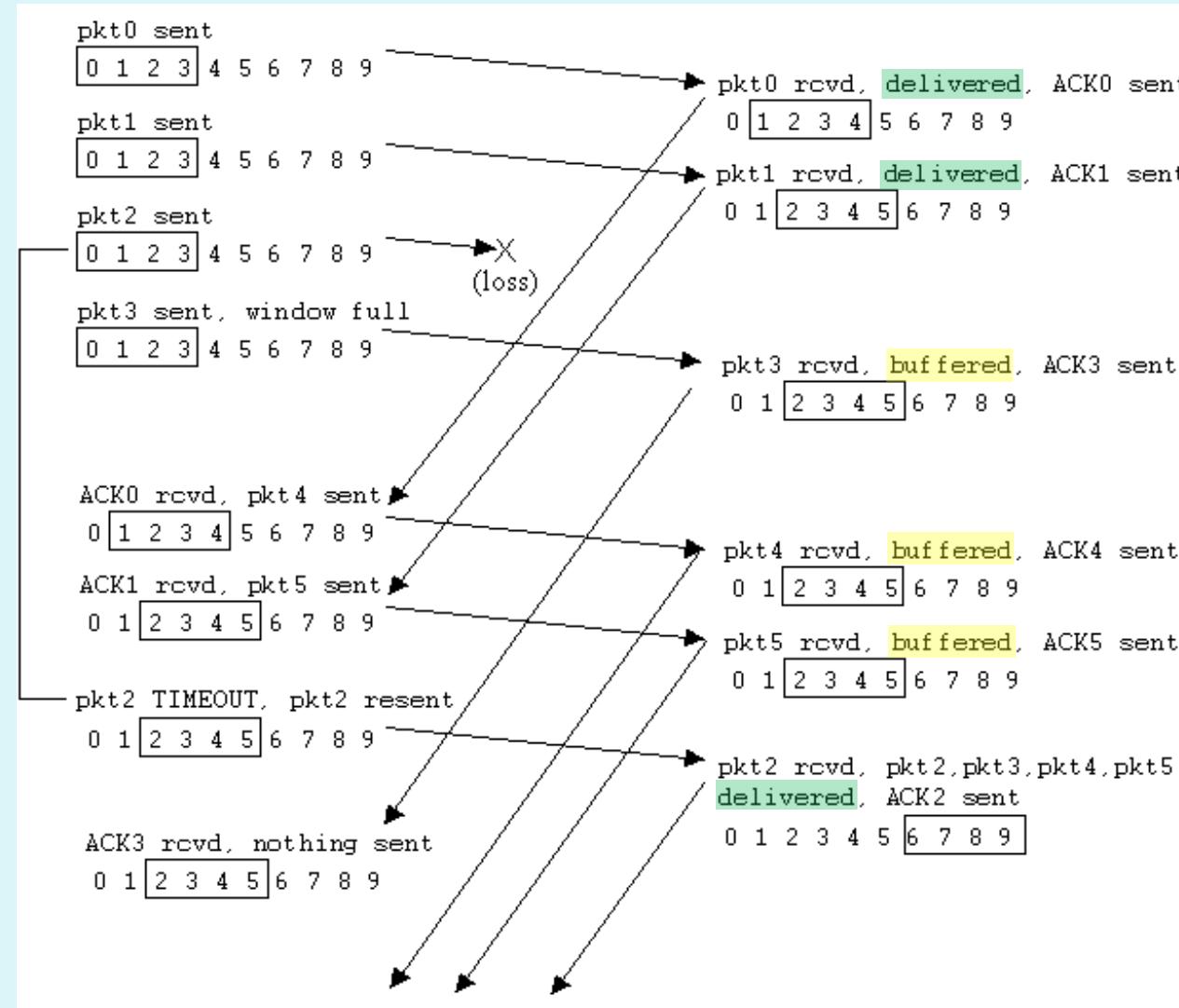

5. Tekoče pošiljanje: ponavljanje izbranih

- prejemnik potrujuje vsak prejeti paket posamezno
- prejemnik shranjuje pakete, prejete v napačnem vrstnem redu, in jih **sortira** pred dostavo aplikaciji
- pošljatelj **ponovno pošlje samo tiste** pakete, za katere ni dobil ACK
- pošljatelj hrani **štoparico** za **vsak posamezni nepotrjeni** paket
- DEMO: [applet](#)

5. Tekoče pošiljanje: ponavljanje izbranih

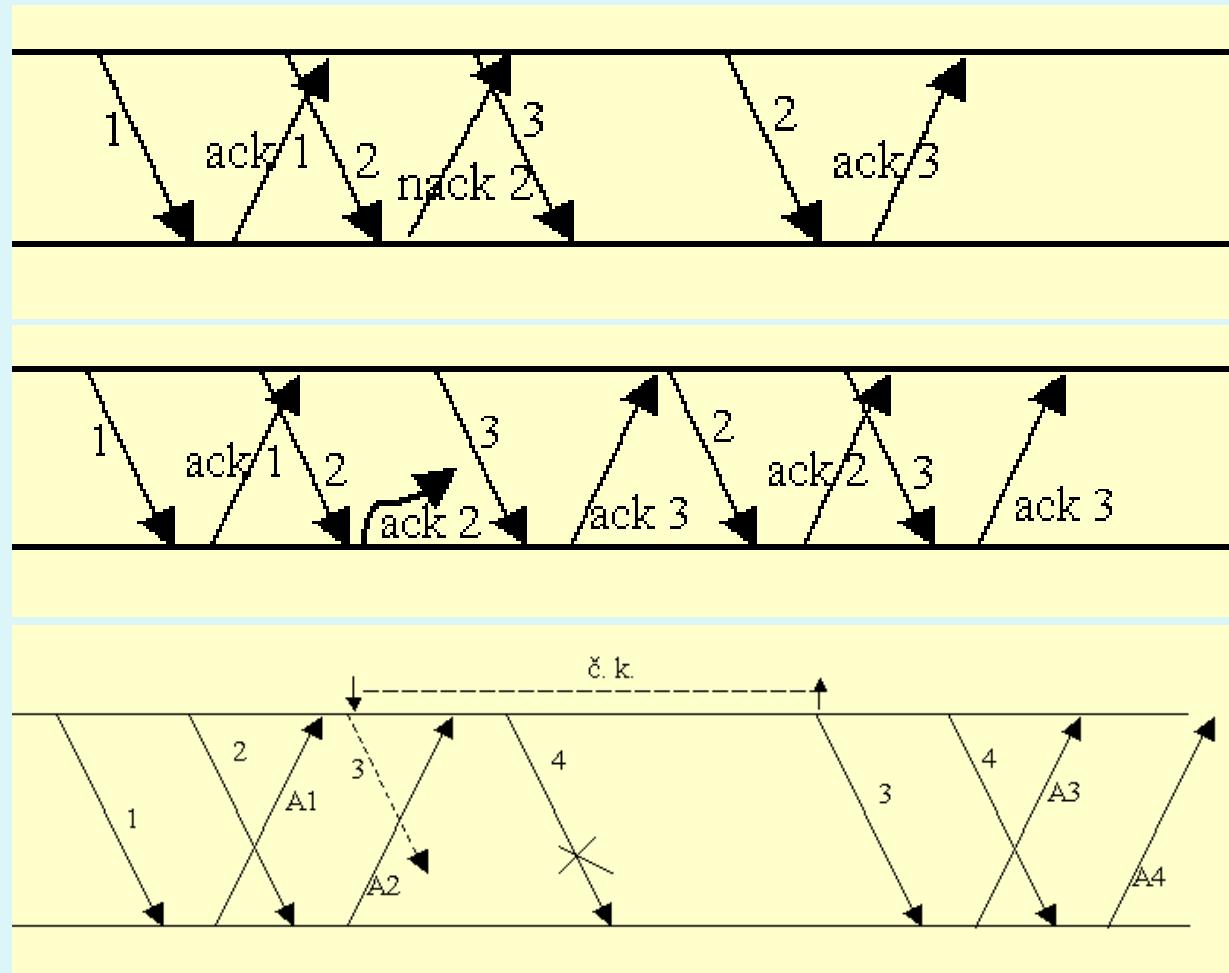
Potrjevanje

- možne so vse kombinacije potrjevanja
  - neposredno: ACK in NAK, posredno: samo ACK
  - sprotno: za vsak paket sproti, tekoče: z uporabo drsečega okna za več paketov

	SPROTNO	TEKOČE pošiljanje
NEPOSREDNO	✓	✓
POSREDNO	✓	✓

Vaja 1

- Za katere tipe potrjevanj gre v spodnjih primerih?

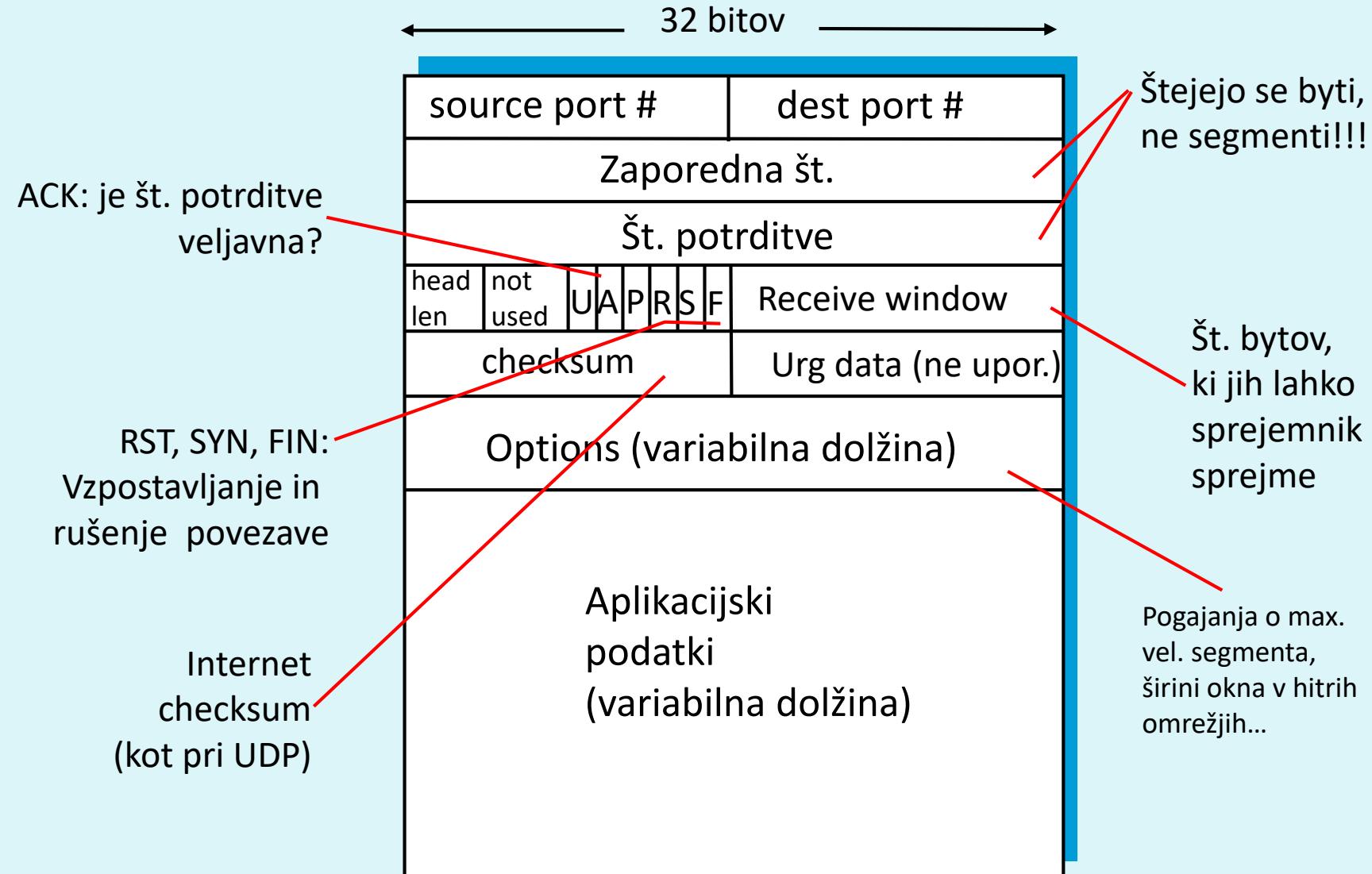
Vaja 2

- Uporabljamo tekoče pošiljanje 6 paketov s protokolom za ponavljanje le izbranih paketov. Širina okna je 4.
- Nariši shemo prenosov, če se izgubita 1. in 3. paket, po ponovitvi pa še potrditev 1. paketa?

Konstruirani osnutek protokola TCP: ponovitev

- pošiljanje in prejemanje podatkov
  - tekoče pošiljanje namesto sprotnega
- reševanje napak pri prenosu (detekcija napak in potrjevanje z ACK in NAK)
  - poenostavljeno potrjevanje (samo pozitivne potrditve ACK)
  - optimizirano potrjevanje (kumulativno)
- obravnava izgubljenih paketov (ponovno pošiljanje)
  - odpornost na izgubljene potrditve paketov
  - obravnava duplikatov

TCP segment: naslednjič

Naslednjič gremo naprej!

- protokol TCP

